

BIRLASHGAN ARAB AMIRLIKLARI TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTONDA XALQARO TURIZMNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Teshayeva Dilyayra Muzaffar qizi

*O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim fan va innovatsiyalar vazirligi
Toshkent Davlat Sharqshunoslik Universiteti Sharq mamlakatlari iqtisodiyoti siyosati
va turizmi kafedrasida turizm fakulteti Malayziya -ingliz guruhi 1-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Birlashgan Arab Amirliklari turizmi va uning turlari, bu turizmni O'zbekistonda tadbir qilish yo'llari, shuningdek BAA tajribasiga asoslangan turizm siyosati kelajagi va turizmga oid olib borilayotgan dolzarb o'zgarishlar, turizmga e'tibor va turizmning O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni va roli haqida bevosita yoritib o'tilgan.

Annotation: about the tourism of the United Arab Emirates and its types, ways of implementing this tourism in Uzbekistan, as well as the future of tourism policy based on the experience of the UAE and the current changes in tourism, attention to tourism and the role of tourism in the economy of Uzbekistan directly covered.

Аннотация: о туризме Объединенных Арабских Эмиратов и его видах, путях реализации этого туризма в Узбекистане, а также о будущем туристической политики на основе опыта ОАЭ и современных изменений в сфере туризма, внимания к туризму и его месту. Туризм принимает непосредственное участие в экономике Узбекистана.

Kalit so'zlar: Turizm, BAA, YaIM, daromadlar, . Dubai Expo 2020, kosmopolit mamlakat, O'zbekistonda turizm.

Kirish. Bugungi kunda glaballashuv natijasida turizmga aloxida e'tibor qaratilmoqda. Turizm sohasi asosiy daromad manbaiga aylangan, YaIMning asosiy qismini tashkil qilayotgan davlatlar: Birlashgan Arab Amirliklari va Yevropa davlatlari turizm sohasidan daromad topishlarining asosiy sabablari va turistlarni o'ziga jalb qiluvchi sohalarni shiddat bilan rivojlantirishi, davlat tomonidan turizmga alohida e'tibor berib, davlat budjetidan mablag' ajratib turizmni rag'batlantirishi bu turizmning yaqin kelajakda gullab yashnashiga sabab bo'la oladi. Dubayda turizm industriyasi bo'yicha bir necha turdagi tadqiqotlar o'tkazildi. Biroq, ular turizm sanoati Dubayda qanday rol o'ynashini ko'rsata olmadilar. Uning maqsadi joriy tadqiqot Dubayda turizmning rolini va turizmning o'sishini o'rganish, shuningdek, Dubayda turizm sanoatini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlovchi tegishli ma'lumotlarni qamrab olishdir. Joriy maqolada turizmning o'sishiga yordam beradigan infratuzilma, strategiyalar va madaniyat muhokama qilinadi. Dubaydagi va dunyodagi eng baland bino Burj

Xalifaning qurilishi, shaharning turistik intilishlaridan dalolat beradi. Tadqiqot shuningdek, eng yaxshi sayyohlik yo'nalishlari omillari, Dubayga tashrif buyuradigan eng yaxshi o'nta davlat aholisi, shuningdek, dunyodagi eng gavjum aeroportlar. Dubaydagi sanoat, jumladan, yo'llar va aeroportlar kabi madaniy va infratuzilmani rivojlantirish. Topilmalar shuni ko'rsatadiki, madaniy va diniy xilma-xillik, mehmondo'stlik va infratuzilma mamlakatni yaxshilaydi. Dubayning turizm sanoatining o'sishiga yordam beradi. Dubay Expo 2020 va Shayx kabi boshqa diqqatga sazovor joylar Muhammad Vision 2020 mukofotlari ham muhokama qilinadi.

Turizm – jismoniy shaxsning vaqtincha bo'lish mamlakatdagi manbalardan daromad olish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda doimiy yashash joyidan jo'nab ketish, sayoxat qilishiga aytiladi. Jahonni o'zgartirgan besh sayohatchilarni keltirib o'tishkerak. Sababi geografik kashfiyotlar natijasida dunyo haritasi yangi bosqichda shakllandi. Hozirgi turizm taraqqiyoti aynan ushbu kashfiyotlarga tayanadi. Quyida jahon haritasida asosiy ilk sayohatchilarni izohlab o'tamiz. Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) — Yaqin Sharqdagi davlat, Arabiston yarim orolining sharqiy tomonida joylashgan. U ettita amirlikdan tashkil topgan, jumladan Abu-Dabi (poytaxti), Dubay, Sharja, Ajman, Fujayra, Ras al-Xayma va Umm Al-Kuvayn. BAA o'zining zamonaviy infratuzilmasi, rivojlanayotgan iqtisodiyoti, hashamatli xarid qilish va sayyohlik yo'nalishlari bilan mashhur. Birlashgan Arab Amirliklarining rasmiy tili arab tili, ammo ingliz tili keng tarqalgan va biznes va hukumatda qo'llaniladi. Mamlakatda 10 millionga yaqin aholi istiqomat qiladi, bunda dunyoning turli mamlakatlaridan kelgan muhojirlarning yuqori foizi bor. Birlashgan Arab Amirliklari neft va gaz qazib olishga juda bog'liq bo'lgan turli xil iqtisodiyotga ega, ammo u turizm, moliya va ko'chmas mulk kabi boshqa sohalarga ham diversifikatsiyalangan. Xususan, Dubay o'zining osmono'par binolari, hashamatli mehmonxonalarini va savdo markazlari bilan mashhur bo'lgan yirik global biznes markazi va sayyohlik maskanidir. BAA - federal mutlaq monarxiya bo'lib, prezident davlat boshlig'i va bosh vazir hukumat rahbari. Abu Dabining hukmron oilasi Al Nahayan oilasi mamlakatda muhim hokimiyatga ega. BAA o'zining qat'iy qonunlari va qoidalari, jumladan jamoat xatti-harakatlari, kiyinish qoidalari va spirtli ichimliklarni iste'mol qilish bilan bog'liq bo'lgan qoidalar bilan mashhur. Biroq, so'nggi yillarda mamlakat ayollarga ko'proq huquq va erkinliklarni berish kabi ilg'or bo'lishga harakat qildi. Umuman olganda, BAA o'z aholisi va mehmonlari uchun yuqori hayot sifatini taklif qiluvchi zamonaviy va kosmopolit mamlakatdir¹. Birlashgan Arab Amirliklari (BAA) zamonaviy arxitekturasi, hashamatli xaridlari, madaniy diqqatga sazovor joylari va toza plyajlari bilan mashhur sayyohlik maskanidir. BAA'dagi yettita

¹ Kosmopolit mamlakat - bu turli xil aholi va madaniyatlar, tillar va urf-odatlar aralashmasi bilan ajralib turadigan mamlakat. Kosmopolit mamlakatda turli millat va millat vakillari ko'p madaniyatli va inklyuziv jamiyatni yaratib, birga yashab, mehnat qiladi.

amirlikning har biri tashrif buyuruvchilar uchun noyob tajribalarni taklif etadi, Dubay va Abu-Dabi eng mashhur sayyohlik joylari hisoblanadi. Dubay o'zining Burj Xalifa (dunyodagi eng baland bino), Palm Jumeira (texnogen orol) va Dubai Mall ²kabi diqqatga sazovor joylari bilan mashhur. Tashrif buyuruvchilar yuqori darajadagi butiklarda xarid qilish, jahon darajasidagi restoranlarda ovqatlanish va ziravorlar, to'qimachilik va oltin sotiladigan an'anaviy bozorlarni (bozorlarni) o'rganishdan zavqlanishlari mumkin. BAA poytaxti Abu-Dabi o'zining madaniy diqqatga sazovor joylari, jumladan, Shayx Zayed masjidi, Amirliklar saroyi va Luvr Abu-Dabi bilan mashhur. Shahar, shuningdek, cho'l safari, suv sporti va golf o'ynash kabi ochiq havoda mashg'ulotlarni taklif qiladi. Sharja, Ajman va Fujayra kabi boshqa amirliklar ham sayyohlar uchun diqqatga sazovor joylarni, jumladan, tarixiy joylar, muzeylar va tog'lar, plyajlar va vadilar (vodiylar) kabi tabiiy go'zalliklarni taklif qiladi. BAA, shuningdek, hashamatli dam olish maskanlari va mehmonxonalari bilan mashhur bo'lib, ularning aksariyati hashamatli va erkalash tajribasini izlayotgan yuqori darajadagi sayohatchilarga xizmat qiladi. Mamlakatda sohil bo'yidagi hashamatli kurortlardan cho'l dam olish maskanlari va butik mehmonxonalargacha bo'lgan turli xil turar joy variantlari mavjud. So'nggi yillarda BAA turistlarni jalb qilish uchun Dubay Shopping Festivali, Abu Dabi Art va Dubay taomlari festivali kabi madaniy va ko'ngilochar tadbirlarga sarmoya kiritmoqda. Mamlakat, shuningdek, Dubay Jahon kubogi ot poygasi va Abu-Dabi Gran-prisi kabi xalqaro sport tadbirlariga mezbonlik qiladi. Umuman olganda, BAA zamonaviy qulayliklar, madaniy tajribalar va tabiiy go'zalliklarning uyg'unligini taklif etadi, bu esa uni butun dunyo bo'ylab sayyohlar uchun izlanadigan manzilga aylantiradi.

Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, har to'rt sayyohdan uchtasi Dubayga dam olish uchun keladi va har o'ninchi sayyoh oilasi va do'stlari bilan ziyorat qilish uchun keladi. 2022-yilning yanvar-iyun oylari orasida Dubayga bir kechada 7,12 million chet ellik sayyoh tashrif buyurdi, bu 2021-yilning xuddi shu davrida Dubayga tashrif buyurgan 2,52 million sayyohga nisbatan sayyohlar sonining 183 foizga oshganini ko'rsatdi. Juda issiq iqlimi tufayli Dubay qishki sayohat va dam olish maskani hisoblanadi. Sayyohlar uchun eng mashhur oylar noyabr, dekabr va yanvar. Ushbu oylarda yozning jaziramasida allaqachon pasaygan, ammo suv harorati hali ham suzish uchun qulay bo'lib qolmoqda. Sayyohlar sonining keyingi kichik cho'qqisi mart-aprel oylariga to'g'ri keladi. Sayyohlar orasida eng kam mashhur oylar maydan oktyabrgacha, BAAda issiq mavsum boshlanadi va o'rtacha havo harorati 35-40°C ga yetadi. Mintaqaviy nuqtai nazardan, G'arbiy Yevropa mintaqasi BAA ga tashrif buyurgan turistlarning salmoqli qismini tashkil etdi, bu 2022-yilning birinchi olti oyida jami xalqaro tashrif buyuruvchilarning 22 foizini tashkil etdi. Fors ko'rfazi

² Dubay Mall-(dunyodagi eng yirik savdo markazlaridan biri)

mamlakatlari ta'sir ko'rsatishda davom etdi, bu umumiy xalqaro tashrif buyuruvchilarning 34 foizini tashkil etdi va Dubayning yaqin bozorlardan tashrif buyuruvchilarni ishonchli va afzal yo'nalish sifatida jalb qilishini ta'kidladi [10]. Bu hududlardan keyin 16% ulush bilan Janubiy Osiyo, Rossiya, MDH va Sharqiy Yevropa birgalikda 2022-yilning birinchi yarmida jami tashrif buyuruvchilarning 11% ni tashkil qiladi. Keng geografik qamrov Dubayning keng ko'lamli mamlakatlar va tashrif buyuruvchilar segmentlaridan trafikni jalb qilish bo'yicha diversifikatsiyalangan strategiyasini aks ettiradi, bu esa har qanday mintaqaga haddan tashqari ishonish bilan bog'liq xavflarni kamaytiradi.

O'zbekiston Markaziy Osiyodagi boy tarix, rang-barang madaniy meros va ajoyib me'morchilikka ega davlatdir. So'nggi yillarda O'zbekiston sayyohlik industriyasini rivojlantirish va o'zini sayyohlik yo'nalishi sifatida tanitish ustida ishlamoqda. Quyida O'zbekiston turizmining asosiy jihatlarini ko'rib chiqamiz: Tarixiy va madaniy diqqatga sazovor joylar: O'zbekistonda qadimiy Ipak yo'li bo'yidagi bir qancha tarixiy shaharlar, jumladan, Samarqand, Buxoro va Xiva joylashgan. Bu shaharlar o'zining yaxshi saqlanib qolgan islom me'morchiligi, jumladan, asrlar davomida qurilgan madrasalar, masjidlar va maqbaralar bilan mashhur. Samarqanddagi Registon, Buxorodagi Ark qo'rg'oni, qadimiy Xiva sayyohlarning diqqatga sazovor joylaridandir. Ipak yo'li merosi: O'zbekiston qadimgi Ipak yo'li savdo yo'lidagi asosiy bekat bo'lgan va uning shaharlari Sharq va G'arb o'rtasidagi muhim savdo markazlari bo'lib xizmat qilgan. Bugungi kunda tashrif buyuruvchilar ushbu qadimiy savdo tarmog'i haqida hikoya qiluvchi muzeylar, bozorlar va tarixiy joylar orqali O'zbekistonning Ipak yo'li merosi bilan tanishishlari mumkin. Pazandachilik tajribalari: O'zbek oshxonasi o'zining boy ta'mi, ziravorlardan foydalanishi va mazali taomlari bilan mashhur. Mehmonlar palov (go'sht va sabzavot bilan pishirilgan guruch), lag'mon (noodle sho'rva), shashlik (grilda pishirilgan go'sht) kabi o'zbek milliy taomlaridan tatib ko'rishlari mumkin. O'zbekiston bo'ylab oziq-ovqat bozorlari va restoranlari mamlakat oshpazlik taomlarini tatib ko'rish imkonini beradi. Tabiat go'zalligi: O'zbekiston faqat tarixiy shaharlardan iborat emas; Shuningdek, u Qizilqum cho'li, Tyan-Shan tizmasidagi tog'lar va Chorvoq suv ombori kabi ajoyib tabiiy landshaftlarga ega. Ochiq havoda ishqibozlar ushbu tabiiy hududlarda yurish, lager va tuya trekking kabi mashg'ulotlardan bahramand bo'lishlari mumkin. Viza islohotlari: O'zbekiston viza islohotlarini, jumladan, elektron vizalar va ko'plab mamlakatlar fuqarolari uchun vizasiz kirishni amalga oshirish orqali sayyohlarning mamlakatga borishini osonlashtirdi. Bu O'zbekistonga ko'proq tashrif buyuruvchilarni jalb qilish va turizmni rivojlantirishga yordam berdi. Umuman olganda, O'zbekiston o'ziga xos tarix, madaniyat va tabiiy go'zallik uyg'unligini taklif etadi, bu esa haqiqiy va hayajonli sayohat tajribasini izlayotgan sayyohlarning keng doirasini o'ziga jalb qiladi. Mamlakatning turizm infratuzilmasini rivojlantirish va o'zini sayyohlar uchun qulay

joy sifatida tanitish borasidagi sa'y-harakatlari butun dunyodan tashrif buyuruvchilarni jalb etishda muvaffaqiyat qozonmoqda. O'zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasidan ma'lum qilishlaricha, keyingi yillarda O'zbekistonga kelayotgan sayyohlar soni izchil ortib bormoqda. Quyida O'zbekistonga kelgan sayyohlar bo'yicha ba'zi statistik ma'lumotlar: 2019-yilda O'zbekiston rekord darajadagi xalqaro sayyohlarni qabul qildi, mamlakatga 6,7 milliondan ortiq sayyoh tashrif buyurdi. Bu o'tgan yillarga nisbatan sezilarli o'sishni ko'rsatdi va O'zbekistonning sayyohlik yo'nalishi sifatida mashhurligi oshib borayotganini ko'rsatdi. 2020-yilda global COVID-19 pandemiyasi tufayli xalqaro turizm sezilarli darajada ta'sir ko'rsatdi va O'zbekistonga kelgan sayyohlar soni 1,3 million nafarga qisqardi. Butun dunyo bo'ylab amalga oshirilgan sayohat cheklovlari va blokirovka choralari butun dunyo bo'ylab turizmga katta ta'sir ko'rsatdi. Biroq, 2021-yilda sayohat cheklovlari yumshata boshlagani va emlash ishlari olib borilayotgani sababli O'zbekistonda turizm sezilarli o'sish kuzatildi. 2021 yilda mamlakat 4,3 milliondan ortiq sayyohni qabul qildi, bu o'tgan yilga nisbatan kuchli tiklanishni ko'rsatdi. O'zbekistonga kelayotgan sayyohlarning asosiy qismi Rossiya, Qozog'iston va boshqa Markaziy Osiyo davlatlaridan qo'shni davlatlardan. Biroq so'nggi yillarda Yevropa, Xitoy, AQSh va boshqa mamlakatlardan sayyohlar soni ortib bormoqda. O'zbekiston hukumati mamlakatning turizm salohiyatini targ'ib qilish, infratuzilmani rivojlantirish, ko'proq sayyohlarni jalb qilish maqsadida viza islohotlarini amalga oshirishga e'tibor qaratmoqda. So'nggi yillarda sayyohlar kelishining ortib borayotgani bu boradagi sa'y-harakatlar muvaffaqiyatidan dalolatdir. Umuman olganda, statistik ma'lumotlar O'zbekistonga tashrif buyurayotgan sayyohlar sonining ijobiy tendentsiyasini ko'rsatmoqda va kelgusi yillarda mamlakat sayyohlik sanoati o'sishda davom etishi kutilmoqda, chunki ko'proq sayyohlar O'zbekiston taqdim etayotgan boy tarix, madaniyat va tabiiy go'zallik bilan tanishadilar.

Xulosa:

O'zbekiston hududida turizmni rivojlantirishda Birlashgan Arab Amirligining tajribasidan foydalanib O'zbekiston hududida baland binolar, sun'iy suv havzalari, shuningdek sun'iy orollar yaratish maqsadga muvofiq bo'lardi. Turistlar ko'p tashrif buyurishi uchun xalqaro aeroportlar tizimini yo'lga qo'yish orqali O'zbekistonga ko'plab turistlarni jalb qilish mumkin. O'zbekiston issiq va doimiy iliq havo oqimi bo'lganligi uchun BAA bera olgan qulaylikni yarata oladi va ichimlik suvi yetarli bo'lganligi sababli kam mablag' orqali sun'iy suv to'g'onlarini sun'iy orollarni yarata oladi. BAA tajribasidan foydalanib musulmon turistlar uchun diniy qadamjolarini asrab, ularga e'tibor berib, qayta tiklash orqali musulmon turistlarni Buxoro, Samarqand, Toshkent hududlariga jalb qilish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1) O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi
- 2) Кораблёв, В.А. Опыт Объединённых Арабских Эмиратов в развитии индустрии туризма // Вестник университета Туран. 2016. № 1 (69). С. 155-158.
- 3) Gaziyeva Sulxiya Saidmashrafovna. Raqamlashtirish sharoitida BAA da turizm rivojlanishi tendensiyalari // Journal of innovations in economy. 2023. Vol. 6, Issue 4. pp
- 4) Valiyev B.N. Birlashgan Arab Amirliklari siyosiy tizimi xususiyatlari// Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 3(6), June, 2023.
- 5) База С. Анализ состояния и развития трудового потенциала гостиничного бизнеса в ОАЭ. В сборнике: Российские регионы в фокусе перемен. Сборник докладов XV Международной конференции. Екатеринбург, 2021. С. 225-228.
- 6) Z.Kadirova and S.Gazieva. 2021. Theoretical bases of international labor migration processes, International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences 1(2) 77-84